חייבי עשה מצרי ואדומי. הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה דתניא רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין מ"ט דר' נחוניא בן הקנה? אמר אביי נאמר "אסון" בידי אדם ונאמר "אסון" בידי שמים "מה 'אסון' האמור בידי אדם=פטור מן התשלומין אף 'אסון' האמור בידי שמים=פטור מן התשלומין. מתקיף לה רב אדא בר אהבה ממאי דכי קא מזהר להו יעקב לבניה על ציצים ופרחים דבידי שמים נינהו דלמא על 'אריא' וגנבי דבידי אדם נינהו? אטו יעקב אדא אזהר אדא לא אזהר יעקב על כל מילי אזהר לציצים פרחים בידי שמים נינהו והתניא הכל בידי שמים חוץ מציצים פרחים שנאמר "ציצים פרחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם" ותו אריא וגנבי בידי אדם נינהו *והאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו, לא בטלו הא בטלו להו אלא דין

אי לאפוקי מדרבי סימאי קאתי · תימה מיפסוק דרבי יצחק טעמא דנפשיה קאמר אליבא דמ"ד בפ"ק דיבמות (דף יח· וסס) הבא על יבמתו וחזר ובא אחר מן האחים על ארמה בעשה דהא תנן בפרק ר"ג (יבמות דף י·) ר"ג אומר דאין בעילה אחר בעילה ע"כ רבי יצחק טעמא דנפשיה קאמר והוי האחים כר' יצחק דאין קידושין תופסין בחייבי עשה ולהכי אין אחר בעילה כלום כדאמר התם בגמרא* אמתני' דאין אחר תלויה כלום אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"ע דאמר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ומסתמא הכא אליבא דר"ע מספקא ליה לר' טעמא דנפשיה קאמר לו לא לכך נראה לר"ת דגרסי' בפ"ק דיבמות (דף יח·) חד אמר בלאו ובלא זה מוכיח ר"ת בהיא שמעתא דל"ג בעשה וכן פר"ח דהייט לא שאלן לאחת דאמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה אחרת ה"ג כיון שבנה שוב יבמה לא יבנה אחרת:

איכא ביניהו בעולה שלא כדרכה וקשה דפלוגתא דר"מ ורבי אלעזר היא בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף מי· וסס) לר' כשירה לכ"ג וה"ל למימר ולר"מ דאמר כשירה לכ"ג מאי איכא למימר כדקאמר ולר"ע דאמר כו' ותו"ל דמר"ע פריך שפיר כדי *לאוקומי ר"ש בן מנסיא שהוא בתרא כר"ע שהיה רבו אבל בהא לא חייש לו פליג ר"מ אר"ש בן מנסיא ור"מ · פי' דהכא לא מייירי בבעולה מאחר · אלא בכ"ג שאנס בתולה גמורה ולא · תשובה רחוקה לקיימה אע"ג דאמר · בהבא על יבמתו" אעפס עצמו · ומפותה עצמו לא יצא ואם נשא נשוי · מ"מ כיון דלכתחלה לא יצא לא תשובה · רחוקה לקיימה דהאי לא יצא הוי מן · התורה אף ע"ג דאם נשא נשוי ה"ל · אמר בוגרת ומוכח עץ לא יצא ואם · נשא נשוי אע"ג דהוי מן התורה

דבעולת עצמו אסורה לו מן התורה ור"מ לא פירש כן:

הכל מודים בבא על הגדה שמעלם קנס · תימה לר"י מגלן דר"ש בן מנסיא מודה בה דלמא כר' נחוניא בן הקנה ס"ל דחייבי כריתות פטורים מן התשלומין ומיהו ר"ש התימני ע"כ לית ליה דר' נחוניא מדאילטריך למעוטי חייבי כריתות מולו תהיה לאשה אשה שיש בה הוה דע"כ לא אילטריך למעוטי אלא חייבי כריתות לחייבי לאוין ס"ל בסוף המולן (יבמות דף מס· וסס) דאית בהו הוה אבל מר"ש בן מנסיא קשה מגלן דלית ליה דר' נחוניא ועוד אפי' ר"ש התימני דלמא אית ליה דר' נחוניא ואילטריך למעוטי מולו תהיה לאשה יבמה לשוק דאין קידושין תופסין בה לכ"ע כדאמר בהאשה רבה (שם דף לב: וסס) וי"ל דרב חסדא ס"ל דאין שום תנא סובר כרבי נחוניא ולה"ק ולאתוקי כו' קאי דמפקא מדר' נחוניא ותימה מג"ל דמפקא מיניה דלמא מודה ר' נחוניא דחייבי כריתות יש להן קנס דרבינהו קרא חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות ולר"ע ניחא דמפקא מתני' מדר' נחוניא דכ"ז דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין איכא לאוקומי הכי מרי ריבוי חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אבל חייבי כריתות לר' נחוניא לא "וגרלה לרשב"ל לתרן "דע"כ מפקא מתני' מר' נחוניא דלר' נחוניא אין חילוק בין חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד לו מאסון אסון לו כדדרים רבא כרת שלי כמיתה שלכם ואם יש קנס לר' נחוניא בחייבי כריתות יש ג"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני בא על בתו פטור: **הבל** בידי שמים חוץ מציצים פרחים · והא דאמרי' (שבת דף נב·) לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה אלמא יכול לשמור עצמו מן הפורענות וכן קיר נטוי דאסור לעבור תחתיו התם מן הפשיעה יכול לשמור עצמו דהא ודאי שבידו להמית עצמו אבל כשמביאין עליו מן השמים באונס אי אפשר לו לשמור אבל ציצים פרחים לעולם אל יבוא עליו באונס אם רוצה ליזהר וא"ת והא דרשינן (כ"מ דף קז:) והסיר ה' ממך כל חולי זה ליה אלמא דבידי שמים הוא וי"ל דהייט שיהם הקב"ה עולמו אי יתן לו מלבושים ולא ילטרך ליזהר וא"ת והא פרחים בידי שמים הוא כדאמרי' בברכות רבה בפרשה מ"ו א"ל אנטוניטס לרבי אלי עלי א"ל רחמנא שיזבך מציתתא א"ל הא לגלגתא היא יתיר חד כסו ולינתא אלא א"ל תשתוב מערבא א"ל הא כדו לגלגתא דכתיב אין נסתר מחמתו וי"ל דקרא כתיב בעובדי דרכים או במלחמה כדרך שהמלכים עושים דבדרך אין אדם יכול ליזהר מן התוס אבל אם רוצה ליעשה בביתו יכול ליזהר שיעשה בבית של אבנים או יכנס במרתף ויש מפרשים דציצים פרחים חדא מילתא היא כלומר ציצים שהם פרחים לאדם לשון פת ומוקש ואיתו כן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ג: וסס) מייתי לה [אהא דכתיב ותעשה אדם כדגי הים מה] דגים שבים כיון שקדרה עליהן תמה מיד מתים [אף בני אדם כיון שקדרה עליהם תמה מיד מתים] והא דאמר (נדרים דף נ:) הכל בידי שמים חוץ מירלת שמים אין מעיר לכאן התם קאי על הולד במעי אמו (נדה מז:) שנוחרין אם יהא עני או עשיר גבור או חכם אבל לדין ורשע לא "והכא מייירי במאורעות הבאות על האדם": **מיום** שחרב בית מ' · ואי"ת אמאי לא נקט מ' שנה קודם שחרב בהמ"ק דמ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין מ' שלא דנו דיני נפשות וי"ל דלפעמים נצרך שנה היו חוזרין סנהדרין לנשבת הגזית ולהכי לא פסיקא ליה למיתני מ' שנה קודם חורבן וא"ת א"כ מאי פריך בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מא·) נבי מעשה ובדק ר' יוחנן בן זכאי בטוקלי מתים ופריך מי הוה בסנהדרין והא תניא כל שטחון של רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה מ' עסק בפרקמטיא ומ' למד ומ' לימד ותניא מ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין מ' והשתא מאי קשיא ליה כיון דלפעמים היו חוזרין ודיין וי"ל דרבן יוחנן בן זכאי דבדק בטוקלי מתנה למעשה דליתה היה ומשום דיני נפשות דליתה לא היו חוזרין לעולם דעיקרם לא נלו אלא משום דליתה דחזו דנפיש רוצחים כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ח: וסס) וי"מ דלהכי נקטו משחרב בהמ"ק משום דקודם לכן אע"פ שגלו היו בגדי כהונה מכפרים על מזיד דלא אחרו ביה כדאמרינן בפרק יש בערכין (ערכין דף מז· וסס) ואין נראה דהא בימי שמעון בן שטח היו בגדי כהונה והיה דין אחרבן מיתות כדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז: וסס) אר"ש בן שטח אמרה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חברו לתורבה וכו' לא זז משם עד שנשכו נחש ופריך והא בר נחש הוא והא תני ר' חייא אע"פ שבטלו סנהדרין כו' ועוד אמר (מכות יב·) מרשעים יצא רשע כו' *)והתם בזמן שבהמ"ק קיים אייר מדקאמר ומגלן זה מת וזה גולה**): דין

*) [ומיהו אשר לומר לפי שלפעמים היו מכפרים לא פסיקא ליה. מ"י] **) [וע"ע תוס' מכות ה: וזבחים סח: ד"ה מכפרים]

ז א (מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה יג וסי"ב מהלכות גניבה הלכה ב טוש"ע מ"מ סי' שנא):

נ"ל דכתוב

[תוספתא ב"ק פ"ז] שנשנה לנו: מגילה ז: פסחים כה· לב· [תוספתא פ"ג תוספתא דמגילה פ"ג] מאמר בא: בא יבנו אותיות ובקרו אשה הבה ויבאו ובנים ובא יביא אמון אדון יעלו בית אשר יטיב עליו בית האיש ובמן בגלגל"ם

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה בעולה וכו' אלא ר' אלעזר ודים · ע"ב ובינמיות ל"ם דר"ת מסכתת לה בממלכתם ע"ם:

* אגרת הסאגיים הגדול לרב שנבל לאות לזאת אחרי הא דאמר" בתוק הסאגיים הגא רובה נקבוד ל"אסון" דכתיב אבל יעקב בגדי שמה

ב"מ קי: ב"ב קמה: ע"ש ע"ז ג: ע"ש

** תוק סאגיים אלו ליאו מקיף על קבורתו של ר"אלא מהו בידי שאים ואחו בידי אדם

סוטה ה: סנהדרין לז: ע"ש

* הליון בתוק הסאגיים בדי תיקון

גליון הש"ס

נמי איכא ביניהו בעולה לכ"ג. עי' פסחים מא ע"ב תוד"ה אבל:

[ע"ג לתרן דע"כ מפקא מתני' מר' נחוניא דלר' נחוניא אילטריך לאוקומי חד לחייבי לאוין ותשש וחד לאו דינהו לשוק אבל חייבי כריתות קיים ליה בדרכה מיניה וכ"מ לקמן בפירקין אי כרבי נחוניא קשיא אתוקו מסתם דבחייבי כריתות לא מתוקמא כוותיה מ"מ]

[ומהר"מ אומר כי מלא בתוספתא פרק אלו ערות ר' נחוניא אומר הבא על אחותו ועל אחות אביו כו' אין לשם קנס וכן היה עשה רבי נחוניא בן הקנה יו"כ כשבת]

[דף עו· וסס ד"ה אלימא]

כדמוכח התם ועוד דקאמר התם" מחיב רבא ולו תהיה לאשה בלשה הרלויה לו פרט אלמנה לכ"ג היכי דמי חלילה בבדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה דהויא לה בעולה מעמע

[דף עו· וסס ד"ה אלימא]

[וה"ה דהכן (פ"ד דתנות) על לכתך אתה מי הייטו שאין לך אדם שמתים לאכזב עצמו ושמד גרלה לר"י דע"כ אתם מי לעתיד קאמר וגרסי' ע"ב אתה מת וע"כ אתה מי וסי' כמו אמתים לאמתים ובאיים ליתון. מ"י]

תוספות רי"ד

מתני' דלא כר"ג בן הקנה · פירוש מתני' דמתייב קנס לבא על אחותו ואע"פ שמתחייב כרת בביאתו. דתניא ר"ג [בן הקנה] היה עושה יום הכ"כ כשבת לתשלומין. פי' לפטור המתליף את הנרגיש ביום"כ כאילו הדליקו בשבת מה שבת שהיא מיתת ב"ד פטור מתשלומין כדתנן מתני' לקמן בבא על בתו וילפי' לה מולא יהי' אסון · אף יום"כ שהיא בכרת מתחייב בנפשו ויפטר מן התשלומין · ס"ם דר"ג ב"ה · אמר אביי נאמר אסון בידי שמים · פי' וקראוה אסון ונאמר אסון בידי אדם ואם אסון יהיה מה אסון הנאמר בידי אדם פטור מן התשלומין. פי' דמשתעי במיתת ב"ד למיסר הילכא דליכא מיתת ב"ד משלם דמי ולדות · אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין:

נוסא

מה הם הדברים הנחשבים הודעות בידי שמים ומה בידי אדם

א) אויב ורעב

ב) ציצים ופרחים

[יבמות דף נמ:]

תת נוסא

אדם שבלו סנהדרין דן אובד מיתות לא בלו

נוסא

מטגנו שמייגלקנס על אחותו שיא חיוב כרת - אינה כשיטת ר' נחוניא בן הקנה שהוא - דלשיטתו יש לפטור כאן שהוגים מיתות ב"ד המתשלומים

מהנה (דף ז' ב)

מה' אבי' ורבא באאי שעיר דר' נחוניא בן הקנה